

6. Kamu Maliyesi

Faiz dışı harcamalarda yaşanan artış eğilimine karşın bütçe gelirlerinin harcamalara kıyasla daha hızlı yükselmesi sonucu, 2013 yılında bütçe performansı geçen yıla göre daha olumlu bir seyir izlemiştir. Faiz dışı harcamalar içinde özellikle kamu yatırım harcamalarındaki artış dikkat çekerken, gelir tarafında hem vergi gelirlerinin hem de özelleştirme gibi vergi dışı gelir unsurlarının yükseldiği görülmektedir. 2012 yılının Eylül ayında ve 2013 yılının başında gerçekleştirilen vergi düzenlemeleri çerçevesinde bazı vergi oranlarının artırılması, TEDAŞ ve BOTAŞ'tan geçmiş yıllar vergi borçlarına mahsuben bazı tahsilatların yapılmış olması ve iç talepteki canlanmayla birlikte tüketime dayalı vergilerin yükselmesi, vergi gelirlerindeki artışa önemli ölçüde katkıda bulunmuştur.

Bütçe performansında 2013 yılında gözlenen iyileşmede süreklilik arz etmeyen bir defaya mahsus gelirlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle, 2014 yılında bir önceki yıla göre bütçe açıklarının bir miktar artması ve faiz dışı bütçe fazlasının ise azalması beklenmektedir. Bununla birlikte, konjonktürel etkileri ve bir defaya mahsus gelirleri dikkate alan yapısal faiz dışı bütçe fazlası itibarıyla, 2014 yılında temkinli mali duruşun devam edeceği ve orta vadeli program süresince de bir miktar mali sıkılaşma öngörüldüğü anlaşılmaktadır (Kutu 6.1).

3) 2014-2016 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program dönemi boyunca temkinli mali duruşun devam edeceği ve mali uyumun özellikle faiz dışı harcamaları kontrol altında tutmak suretiyle sağlanacağı öngörülmektedir. Bu durumun, TCMB'nin uyguladığı politikaları destekleyerek makroekonomik istikrarı sağlamaya katkıda bulunması beklenmektedir. Bu nedenle, maliye politikası uygulamalarının Orta Vadeli Programda öngörülen çerçeveye uygun olarak yürütülmesi önem arz etmektedir.

6.1. Bütçe Gelişmeleri

Merkezi yönetim bütçesi 2013 yılında 18,4 milyar TL açık vermiş, faiz dışı bütçe fazlası ise 31,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Tablo 6.1.1). 2012 yılı ile karşılaştırıldığında bütçe dengesinin önemli büyüklükte iyileştiği görülmektedir. Faiz dışı giderlerde yılsonu hedefinin üzerinde bir artış kaydedilmesine karşın, faiz giderlerinin görece olarak düşük oranda artması merkezi yönetim bütçe giderlerindeki artışı bir miktar sınırlamıştır. 2013 yılında hedefin üzerinde bütçe performansı gösterilmesinde, tüketime dayalı vergi gelirlerindeki yüksek tahsilat ve özelleştirme gelirlerindeki artışın belirleyici olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1.

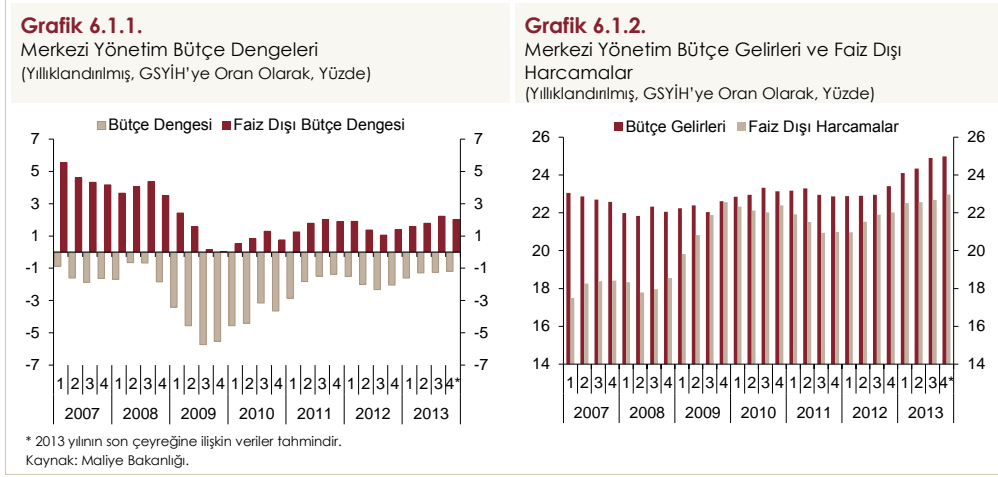
Merkezi Yönetim Bütçe Büyüklükleri
(Milyar TL)

	2012	2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme / Bütçe Hedefi (Yüzde)
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	361,9	407,9	12,7	101,0
Faiz Giderleri	48,4	50,0	3,2	94,3
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	313,5	357,9	14,2	102,0
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	332,5	389,4	17,1	105,2
I. Vergi Gelirleri	278,8	326,1	17,0	102,6
II. Vergi Dışı Gelirler	41,8	50,0	19,7	115,7
Bütçe Dengesi	-29,4	-18,4	-37,3	54,3
Faiz Dışı Denge	19,0	31,5	65,9	165,6

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

2012 yılında vergi gelirlerindeki yavaşlama ve faiz dışı harcamalardaki hızlanma eğilimi neticesinde yükselen merkezi yönetim bütçe açığının GSYİH'ye oranının, 2013 yılında yüzde 1,2'ye düşeceği tahmin edilmektedir (Grafik 6.1.1). Faiz dışı bütçe fazlasının GSYİH'ye oranı ise, 2012 yılının üçüncü çeyreğinde

gördüğü yüzde 1,1 oranındaki düşük seviyeden sonra artmaya başlamıştır. Söz konusu oranın 2013 yılında yüzde 2 seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

2009 yılında küresel ekonomik krizin Türkiye ekonomisine olumsuz yansımalarını sınırlamak amacıyla hayata geçirilen mali önlemlerin etkisiyle belirgin olarak artan merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'ye oranı izleyen yıllarda azalma eğilimine girmiş ve 2011 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 20,9 oranında gerçekleşmiştir. 2011 yılının son çeyreğinden itibaren belirgin bir artış eğilimine giren merkezi yönetim faiz dışı harcamalarının GSYİH'ye oranının, 2013 yılı sonunda yüzde 23'e yükseldiği tahmin edilmektedir (Grafik 6.1.2). Diğer yandan, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranının, 2012 yılı Eylül ayında ve 2013 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen vergi düzenlemelerinin ve iktisadi faaliyetteki görece hızlanmanın etkisiyle, 2013 yılsonu itibarıyla yüzde 25 oranına çıkacağı beklenmektedir.

Tablo 6.1.2.
Merkezi Yönetim Faiz Dışı Harcamaları (Milyar TL)

	2012	2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Faiz Hariç Bütçe Giderleri	313,5	357,9	14,2	102,0
1. Personel Giderleri	86,5	96,2	11,3	99,0
2. SGK Devlet Primi Giderleri	14,7	16,3	10,7	97,1
3. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	32,9	36,3	10,3	108,4
4. Cari Transferler	129,5	148,7	14,9	98,3
a) Görev Zararları	3,9	4,1	4,2	91,1
b) Sağlık, Emeklilik ve Sosyal Y.G.	63,7	71,8	12,7	98,5
c) Tarımsal Destekleme Ödemeleri	7,6	8,7	15,0	96,8
d) Gelirden Ayrılan Paylar	34,4	39,9	16,1	98,0
5. Sermaye Giderleri	34,4	43,6	26,9	130,2
6. Sermaye Transferleri	6,0	7,7	27,5	150,0
7. Borç Verme	9,5	9,1	-4,6	81,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

Merkezi yönetim faiz dışı bütçe giderlerinde 2012 yılının ikinci yarısından itibaren kaydedilen yüksek artış eğiliminin bir miktar hız kaybetse de 2013 yılında da sürdüğü görülmektedir. Bu çerçevede, merkezi yönetim faiz dışı bütçe giderleri 2013 yılında önceki yıla göre yüzde 14,2 oranında artmıştır (Tablo 6.1.2).

2013 yılında faiz dışı harcamalar içindeki ana kalemlerden cari transferler, personel giderleri ve mal ve hizmet alım giderleri sırasıyla yüzde 14,9, yüzde 11,3 ve yüzde 10,3 oranında artmıştır. Cari transferler içinde sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderlerinin artış oranı görece olarak yavaş kalmış, tarımsal destekleme ödemeleri ve gelirden ayrılan paylardaki artış ise cari transferlerdeki genel artış oranını yukarı taşımıştır. Diğer harcama kalemleri incelendiğinde, 2013 yılında sermaye giderlerindeki ve sermaye transferlerindeki yüksek

oranlı artışlar göze çarpmaktadır. Sermaye giderlerindeki yüzde 26,9 oranındaki artışta yol yapım giderlerindeki yükseliş etkili olmuştur.

2013 yılında merkezi yönetim genel bütçe gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 17,3 oranında yükselmiştir (Tablo 6.1.3). Söz konusu dönemde vergi gelirleri yüzde 17 oranında, vergi dışı gelirler ise yüzde 19,7 oranında artış göstermiştir.

Tablo 6.1.3.
Merkezi Yönetim Genel Bütçe Gelirleri
(Milyar TL)

	2012	2013	Artış Oranı (Yüzde)	Gerçekleşme/ Bütçe Hedefi (Yüzde)
Genel Bütçe Gelirleri	320,5	376,1	17,3	104,1
I-Vergi Gelirleri	278,8	326,1	17,0	102,6
Gelir Vergisi	56,5	63,8	12,9	101,7
Kurumlar Vergisi	29,0	29,0	-0,1	99,1
Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	31,6	38,0	20,3	104,4
Özel Tüketim Vergisi	71,7	85,5	19,2	102,8
İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	50,0	62,7	25,5	102,5
II-Vergi Dışı Gelirler	41,8	50,0	19,7	115,7
Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	14,0	14,3	2,3	156,7
Faizler, Paylar ve Cezalar	22,7	23,5	3,5	104,7
Sermaye Gelirleri	2,1	10,1	392,0	108,8

Kaynak: Maliye Bakanlığı.

Vergi gelirleri, iç talepte gözlenen canlanma, 2012 yılının Eylül ve 2013 yılının Ocak ayında alınan gelir artırıcı tedbirler ve BOTAŞ'ın geciken ödemelerini düzenli olarak yerine getirmeye başlamasıyla birlikte olumlu bir performans göstermiştir. Bu çerçevede, 2013 yılında tüketime dayalı dolaylı vergilerdeki yüksek oranlı artışlar dikkati çekmektedir. Bu dönemde ÖTV tahsilatında kaydedilen yüzde 19,2 oranındaki artışta petrol ve doğalgaz ürünlerinden ve motorlu taşıtlardan elde edilen ÖTV tahsilatlarındaki yükselişler etkili olmuştur. Dahilde alınan KDV yüzde 20,3 oranında artarken, ithalde alınan KDV'nin 2012 yılındaki duraklama döneminden sonra 2013 yılında BOTAŞ ödemelerinin de katkısıyla yüzde 25,5 oranında arttığı görülmektedir.

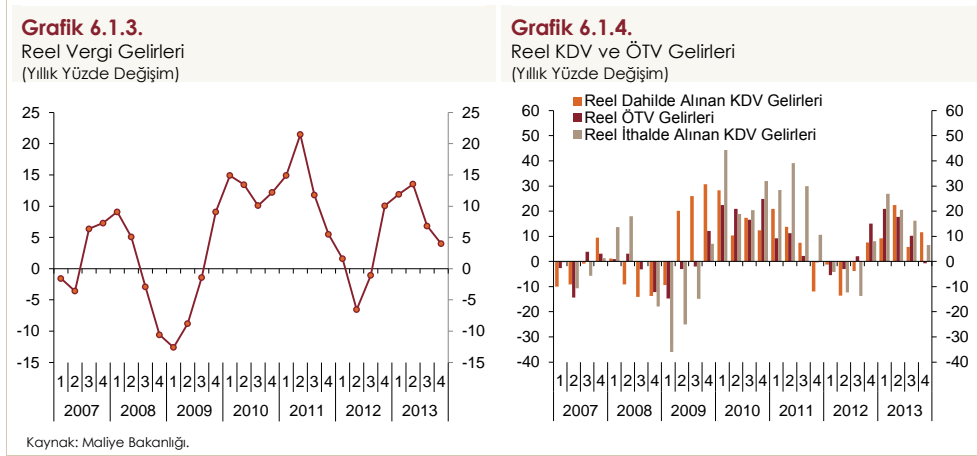
Diğer yandan, kamuoyunda vergi barışı olarak bilinen 6111 sayılı Kanun çerçevesinde tahsil edilen genel bütçe vergi gelirleri, teşebbüs mülkiyet gelirleri ile faiz, pay ve ceza gelirleri toplamı 2013 yılsonu itibarıyla 24,9 milyar TL'ye ulaşmıştır. Söz konusu toplam tutarın 13,3 milyar TL'si 2011 yılında, 7,6 milyar TL'si 2012 yılında, 4 milyar TL'si ise 2013 yılında tahsil edilmiştir.

2013 yılında vergi dışı gelirleri oluşturan ana kalemlerden sermaye gelirleri yüksek oranda artmış, teşebbüs ve mülkiyet gelirleri ise sınırlı oranda yükselmiştir. Sermaye gelirlerinde gözlenen hızlı yükseliş esas olarak özelleştirme gelirlerindeki ve taşınmaz mal satışı gelirlerindeki artıştan kaynaklanmıştır. Teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki artışın sınırlı kalmasında ise Merkez Bankası kârından bütçeye aktarılan tutarın azalması belirleyici olmuştur.

2011 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren yavaşlamaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık artış oranı, 2012 yılında iç ve dış talep arasında yaşanan dengelenme ve baz etkisiyle birlikte 2012 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde negatif değerler almıştır. 2012 yılının Eylül ayında bazı vergi oranlarında gerçekleştirilen artışlar ve baz etkisiyle birlikte yeniden pozitif değerler almaya başlayan reel vergi gelirlerindeki yıllık artış oranı 2013 yılının son çeyreğinde yüzde 4 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılının ikinci yansında reel vergi gelirlerinde artış kaydedilmesine karşın, artış hızının ilk yanya göre yavaşladığı göze çarpmaktadır (Grafik 6.1.3).

2012 yılındaki iç ve dış talep arasındaki dengelenmeden olumsuz yönde etkilenen vergi kalemlerinin başında tüketime dayalı vergiler gelmektedir. Söz konusu vergiler 2012 yılının ilk üç çeyreğinde son derece

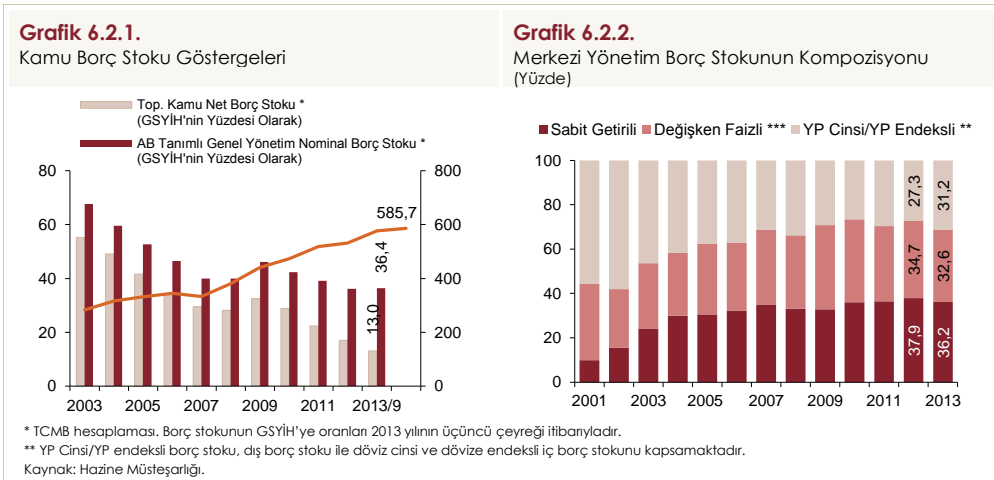
olumsuz bir performans sergilerken son çeyrekte lehte işleyen baz etkisi ve vergi tedbirlerinin etkisiyle önemli oranda artışlar gerçekleştirmiştir. 2013 yılının tamamı değerlendirildiğinde, Ocak ayında hayata geçirilen vergi düzenlemeleri, iktisadi faaliyetlerdeki görece canlanma ve BOTAŞ ödemelerinin de katkısıyla tüketim dayalı vergilerdeki hızlanma eğiliminin güçlendiği görülmektedir. 2013 yılının son çeyreğinde ise önceki yılın aynı dönemine göre dahilde alınan KDV'nin ve ithalde alınan KDV'nin sırasıyla yüzde 11,6 ve yüzde 6,5 oranında arttığı görülmektedir. ÖTV'nin ise baz etkisi nedeniyle reel olarak yüzde 0,7 oranında gerilediği gözle çarpılmaktadır (Grafik 6.1.4).

6.2. Kamu Borç Stokundaki Gelişmeler

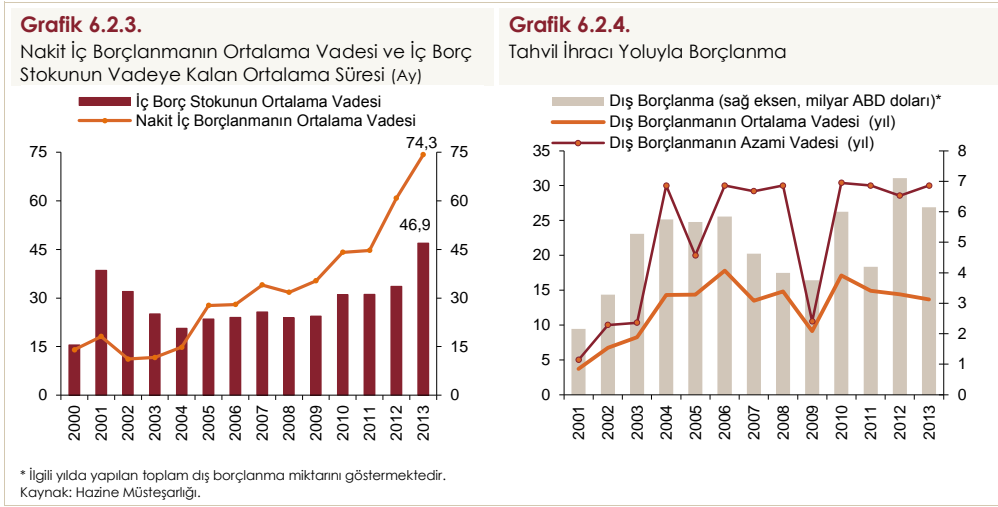
Kamu borç stoku göstergelerinin, 2013 yılında olumlu bir görünüm sergilediği görülmektedir. Toplam kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı azalmaya devam etmiş ve borç stokunun ortalama vadesi belirgin şekilde uzamıştır.

Merkezi yönetim borç stoku, 2013 yılı sonunda 585,7 milyar TL seviyesine yükselmiştir (Grafik 6.2.1). Toplam kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı 2013 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla bir önceki yıl sonuna göre 3,9 puan azalırken, AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYİH'ye oranı 0,3 puan artmıştır¹ (Grafik 6.2.1).

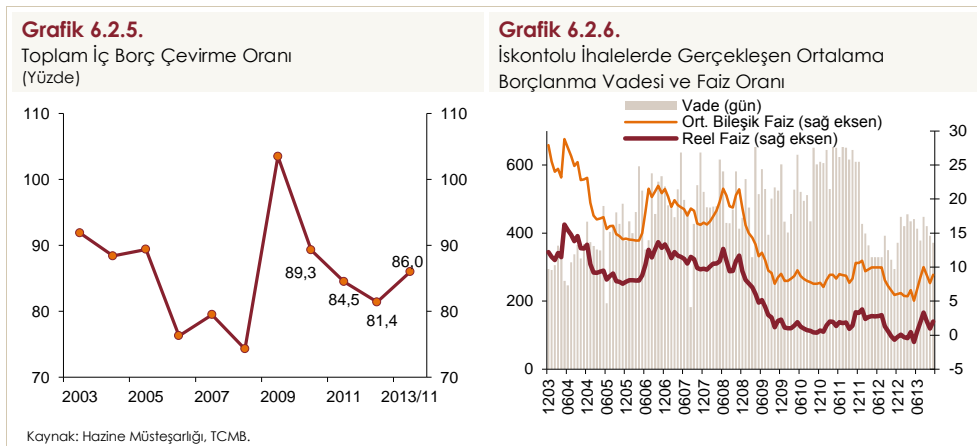

¹TCMB hesaplaması.

Hazine'nin, kamu borç stokunun likidite ve faiz oranına olan duyarlılığını azaltma yönündeki borçlanma stratejisi, 2013 yılı itibarıyla devam etmektedir. Diğer yandan, sabit getirili borç senetlerinin toplam borç stoku içindeki payında 2012 yılı sonuna göre azalma olduğu görülmektedir (Grafik 6.2.2). İç borçlanmanın döviz ve faiz yapısını incelediğimizde, 2013 yılında sabit faizli borçlanmanın payının bir önceki yıla göre azaldığı, değişken faizli borçlanmanın payının ise bir miktar arttığı göze çarpmaktadır. Kamu mevduatının aylık ortalama borç servisini karşılama oranı yüzde 356,8 düzeyinde gerçekleşmiştir. Nakit iç borçlanmanın ortalama vadesinin 2012 yılı ortalamasına göre belirgin olarak artmasıyla birlikte, iç borç stokunun vadeye kalan ortalama süresi de önemli bir artış kaydederek 46,9 aya çıkmıştır (Grafik 6.2.3). Tahvil ihracı yoluyla gerçekleştirilen dış borçlanmanın tutarı ise 6,2 milyar ABD doları olup, söz konusu borçlanmanın ortalama vadesi 13,7 yıl olmuştur (Grafik 6.2.4).

İç borç çevirme oranı, 2013 yılının Kasım ayı sonunda yüzde 86 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 6.2.5). 2009 yılının başından 2011 yılının başına kadar hızlı bir düşüş eğilimi gösteren iskontolu hazine bonusu ihalelerinde gerçekleşen ortalama reel faiz oranı² ise, 2012 yılı sonları ve 2013 yılı başlarında gördüğü sifıra yakın düşük seviyelerden son dönemdeki küresel finansal dalgalanmalar ve temkinli para politikası duruşu sonucu yükselmiştir (Grafik 6.2.6).

² Reel faizler, nominal faiz oranlarının (Hazine'nin yaptığı TL cinsi kuponuz senet ihalesinde kabul edilen ortalama yıllık bileşik faiz oranı) gelecek on iki aylık TÜFE beklentisinden (TCMB Beklenti Anketi) arındırılması suretiyle hesaplanmıştır.

Yapısal bütçe dengesi, gerçekleşen milli gelirin potansiyel üretim seviyesine eşit olması durumunda oluşacak olan bütçe dengesidir ve devresel dalgalanmalara duyarlı olan bütçe unsurlarının gerçekleşen bütçe dengesinden çıkarılması ile elde edilmektedir. Bu kutuda da amaçlanan, Türkiye'de 2007-2016 dönemi itibarıyla Merkezi Yönetim yapısal faiz dışı bütçe dengesini hesaplayarak konjonktürel etkileri ve bir defaya mahsus gelirleri de dikkate alan bir yaklaşım çerçevesinde mali duruşu ortaya koymaktır.

Bu kutuda, Çebi ve Özlale (2011) çalışması esas alınarak OECD yöntemi çerçevesinde yapısal faiz dışı bütçe dengesi hesaplaması yapılmıştır³. Bununla birlikte bu kutuda Çebi ve Özlale (2011) çalışmasından farklı olarak yapısal bütçe dengesi hesaplamalarında süreklilik arz etmeyen bir defaya mahsus gelirler (one-off revenues) kapsam dışı tutulmuştur. Ayrıca, Çebi ve Özlale (2011) çalışmasına göre bu kutuda getirilen bir diğer yenilik, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler (ithalde alınan KDV, gümrük vergisi) için yapısal vergi unsurları hesaplanırken ithalat açığının da dikkate alınması olmuştur⁴. Diğer yandan, Çebi ve Özlale (2011) çalışmasına benzer şekilde dolaylı vergiler için (uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler hariç dolaylı vergiler) tüketim açığı dikkate alınırken dolaysız vergiler için ise (gelir vergisi ve kurumlar vergisi) üretim açığı baz alınarak yapısal bütçe vergi gelirleri hesaplanmıştır⁵.

Bir Defaya Mahsus Gelirler

Yapısal faiz dışı bütçe dengesi hesaplanırken büyük ölçekli, etkisi bir veya birkaç yıla yayılan bir defaya mahsus bazı gelir unsurları kapsam dışı tutulmuştur. Böylece, mali performansı değerlendirmede konjonktürel etkilerin yanı sıra bir defaya mahsus gelir unsurlarının da ayıklanmasının daha sağlıklı bir yaklaşımla mali duruşun ortaya konulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir⁶. Bir defaya mahsus gelir unsurları belirlenirken 2007 - 2016 dönemi itibarıyla özelleştirme gelirleri, TCMB kâr transferleri, kamu bankalarından temettü gelirleri, 3. nesil GSM satış gelirleri, 5811 sayılı "Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun" (Varlık Barışı) ve 6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun (Vergi Barışı) çerçevesinde tahsil edilen net vergi gelirleri, 2B satış gelirleri ve enerji KİT'lerinin (BOTAŞ ve TEDAŞ) geçmiş yıllar vergi borçlarına mahsuben yaptığı tahsilatlar dikkate alınmıştır⁷. Küresel finansal krizin yurt içi ekonomiye olan olumsuz etkilerini hafifletmek amacıyla alınan ihtiyari (isteğe bağlı) mali tedbirler bir defaya mahsus önlem olarak değerlendirilmemiş ve yapısal faiz dışı bütçe dengesi hesabında kapsam dışı tutulmamıştır.

³ Yapısal bütçe dengesinin hesaplanmasına ilişkin detaylı bilgi (Çebi,C., Ü. Özlale, Türkiye'de Yapısal Bütçe Dengesi ve Mali Duruş", TCMB Çalışma Tebliği No11/111) isimli çalışmada bulunabilir.

⁴ Çebi ve Özlale (2011)'de yapısal vergi gelirleri hesaplanırken üretim açığının yanı sıra içerik etkisini de (composition effect) dikkate alacak şekilde tüketim kaynaklı dolaylı vergiler için tüketim açığı da kullanılmıştır.

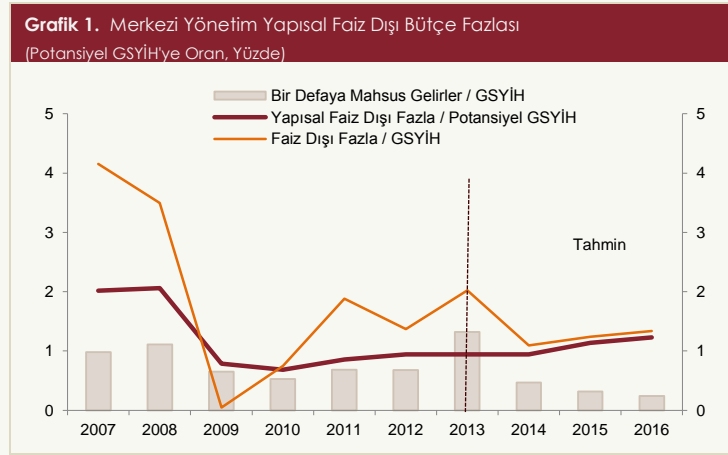
⁵ Üretim açığı, tüketim açığı ve ithalat açığı hesaplanırken Hodrick- Prescott (HP) yöntemi kullanılmıştır.

⁶ Yapısal faiz dışı bütçe dengesi hesaplanırken gelirlerin yanı sıra faiz dışı harcamalar içinde yer alan bir defaya mahsus bazı harcama kalemlerinin de ayıklanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede, deprem, sel gibi doğal afetler sonucu yapılan geçici nitelikteki harcamalar ile savaş vb nedenlerle komşu ülkelere gelen mültecilere yapılan harcamaların da kapsam dışı tutulması gerekmektedir. Ancak, buradaki hesaplamalarda bu harcama kalemlerine ilişkin resmi belgelerde ilgili yıllara ait kapsamlı bilgi bulunamadığından dolayı bu tür geçici harcama kalemleri analizden dışlanamamıştır.

⁷ Özelleştirme gelirleri, TCMB kâr transferleri ve kamu bankalarından temettü gelirleri, 3. Nesil GSM satış gelirleri ile ilgili veriler Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan "Merkezi Yönetim Bütçesi Program Tanımlı Faiz Dışı Denge" tablosundan alınmıştır. 5811 sayılı "Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun" kapsamında yapılan tahsilata ve 2B satışlarından elde edilen gelirlere ilişkin veriler Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan "Kamu Hesapları Bülteninden" alınmıştır. 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun kapsamında 2011 yılı ve sonrasında tahsil edilen net gelirlere ilişkin veriler ile BOTAŞ ve TEDAŞ'ın 2013 yılında geçmiş yıllar vergi borçlarına mahsuben yapmış olduğu ödemelere ilişkin bilgiler Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan "Yıllık Programlardan" alınmıştır. Orta Vadeli Program dönemi olan 2014-2016 yıllarında bir defaya mahsus gelirlerden gelmesi beklenen tahsilata ilişkin bilgi "2014 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanununa bağlı "B cetvelinden" alınmıştır.

Yapısal Faiz Dışı Bütçe Dengesi: Bulgular ve Değerlendirme

Bu çalışmada, 2007-2016 dönemi itibarıyla Merkezi Yönetim yapısal faiz dışı bütçe fazlası hesaplanmıştır. 2013 – 2016 dönemine ilişkin yapısal faiz dışı bütçe fazlası hesaplanırken Orta Vadeli Program'da sunulan makro çerçeve esas alınmıştır. Grafik 1'de 2007 – 2016 dönemi itibarıyla gerçekleşen Merkezi Yönetim bütçe faiz dışı fazlasının Gayri Safi Yurt İçi Hasılaya (GSYİH) oranı, yapısal faiz dışı bütçe fazlasının potansiyel GSYİH'ye oranı ve bir defaya mahsus gelirlerin GSYİH'ye oranı yer almaktadır. Gerçekleşen faiz dışı bütçe fazlasının yapısal faiz dışı bütçe fazlasına göre dalgalı bir yapı sergilediği gözlenmektedir. Konjonktürel etkilerden ve bir defaya mahsus gelirlerden arındırılmış yapısal bütçe faiz dışı fazlasının ise küresel finansal kriz sonrası dönemde istikrarlı bir yapı gösterdiği gözlenmektedir.

Küresel finansal krizin yurt içi ekonomiye olan olumsuz etkilerini hafifletmek amacıyla 2008/2009 döneminde alınan ihtiyari mali tedbirler sayesinde (geçici vergi indirimleri ve bazı kamu harcamalarının artırılması) yapısal faiz dışı bütçe fazlası düşmüştü ancak bu düşüş gerçekleşen faiz dışı bütçe fazlası kadar belirgin bir nitelik arz etmemiştir (Grafik 1). Küresel kriz öncesi dönemde sağlanmış olan mali alan (görece yüksek faiz dışı bütçe fazlası ve düşük borç stoku seviyeleri), kriz döneminde maliye politikası araçlarının ekonomik istikrarı sağlayacak şekilde aktif olarak kullanılmasına imkan tanımıştır. Bununla birlikte, 2009 yılında uygulanan döngü karşıtı genişleyici maliye politikaları (counter - cyclical fiscal policy) sonucu bütçe açıkları artmış ve borç stoku yükselmiştir.

Küresel finansal krizi takip eden dönemde yapısal faiz dışı bütçe fazlasının sınırlı bir artma eğilimi taşıdığı ve mali disiplinin tekrar tesis edilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Bir başka ifade ile küresel kriz sonrası dönemde maliye politikasında sınırlı bir sıkılaştırma gözlenmiş ve genel olarak nötr bir maliye politikası uygulanmıştır. 2014 – 2016 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Program dönemi boyunca da temkinli mali duruşun devam etmesi ve bu durumun TCMB'nin uyguladığı politikaları destekleyerek makroekonomik istikrara katkıda bulunması beklenmektedir (Grafik 1).

Kaynakça

Çebi C. & Özlale Ü. (2011), "Türkiye'de Yapısal Bütçe Dengesi ve Mali Duruş", TCMB Çalışma Tebliği No: 11/11.

